

44 r. De tre sista runorna 45—47 **sin** äro mycket tydligare. Efter 47 **n** synes en punkt · vara huggen, icke ×.

Bureus och Aschaneus anföra inskriften i en mycket avvikande form, säkerligen gående tillbaka på en enda, gemensam läsning: **iusi · auk · sikka · litu · bru · kiara · auk · stain · raisa · iftin · antuit · fapir · sin** (Aschaneus i F a 6, s. 100). Bureus har några obetydliga avvikelser: **stin**, **rasa**, **antut**. Man är kanske först benägen att ifrågasätta, att det i själva verket är fråga om inskriften på en helt annan runsten och att det sålunda vid stenbron kunde ha stått tvenne runstenar, resta över samme man och med i huvudsak samma inskrift. Vid närmare eftertanke ter sig detta dock mycket osannolikt. Det omtalas visserligen i *Ransakningarna* och i Peringskiölds *Monumenta* två stora stenar vid stenbron på Vätteby äng, men det säges uttryckligen, att endast den ena är försedd med inskrift, »den andra intet som pröfwat kan». Förmodligen har tillägget **bru · kiara** kommit till på fri hand, genom minnesfel eller rekonstruktion. Någon teckning av Aschaneus har icke blivit bevarad. Inskriften har måhända varit svåråtkomlig, där stenen låg omkullfallen på marken, och den har säkerligen redan på 1600-talet varit svårläst.

Hadorph och Leitz (B 319): 29 **e**, 34—39 **antuit**. — Dybeck: 29 **e**, 34—39 **antuit**.

Namnen **kus** och **sikhialmr** förekomma även på U 648. Denna sten är rest av Sighjälms översin broder **kus**. Det är därför uppenbart, att det i båda inskrifterna är fråga om samma personer. U 648 måste vara något yngre än U 640, som har kommit till vid en tidpunkt, då **kus** ännu befann sig i livet.

Namnet **kus** förekommer, utom på U 640 och U 648, även i inskriften U 380. Det är att märka, att i alla tre fallen de båda första runorna äro ostungna. Detta behöver givetvis icke utesluta, att **k** kan vara tecken för *g*. Om namnet *Sighialmr* se Sö 298, om *Andvettr* Sö 266.

Ristningen är i sin helhet enkel, men väl komponerad med hänsyn till stenens form och yta. Den är onekligen rätt verkningsfull. Mönstret erinrar starkt om U 256 och andra, vilka man med skäl har satt i samband med runmästaren Fot. Runornas former och användning tala icke emot ett sådant antagande. Om ristningen ej är utförd av mästaren själv, så kan det vara någon samtida, som har lärt av honom och är influerad av hans stil.

641. Brunnsta bro, Yttergrans sn.

Pl. 17, 18.

Litteratur: B 335, L 48. *Ransakningarna* 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta* 2, bl. 222; UFT h. 1 (1871), s. 28; Enköpings Bladet 29/s 1906; E. Wessén, *Anteckningar* (1910); O. v. Friesen, *Runorna* (1933), s. 219; *Handlingar i ATA* 1943.

Äldre avbildningar: J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiölds *Monumenta* och B 335); E. Brate, foto 1909 (ATA); E. Wessén, foto 1910.

Runstenen står på stora gårdet 1 km. VNV om Yttergrans kyrka, 800 m. SSÖ om Brunnsta by, 13 m. NV om Brunnsta bro (d. v. s. en bro över ett litet vattendrag, numera ett stort dike, som rinner österut mot Ullfjärden), 2 m. SV om den lilla vägen, som från Brunnsta by i sydlig riktning går ut på gårderna. Marken tillhör den obebyggda gård 1/s mantal Brunnsta i Yttergrans sn, vars ägor äro sammanslagna med Brunnsta by i Övergrans sn, och stenen står ett stycke S om sockengränsen. Ristningsytan är vänd mot Ö.

I *Ransakningarna* meddelas, att »Een Runsteen medh bokstäfver oppå finnes wedh Brunstrabron [sic!] på stoorängien uthi een Enebuska på Västra sydan om stora Vägen». Träsnittet i Peringskiölds *Monumenta* har påskriften: »Brunsta broo på engen» (B 335: »Brunstad Bro», L 48: »Vid Brunsta bro, i ängen»). Stenen var länge försvunnen; den saknas hos Dybeck, och i UFT 1871 uppges, att den »är troligen förstörd, emedan friherre Hans Henrik von Essen gjort sig

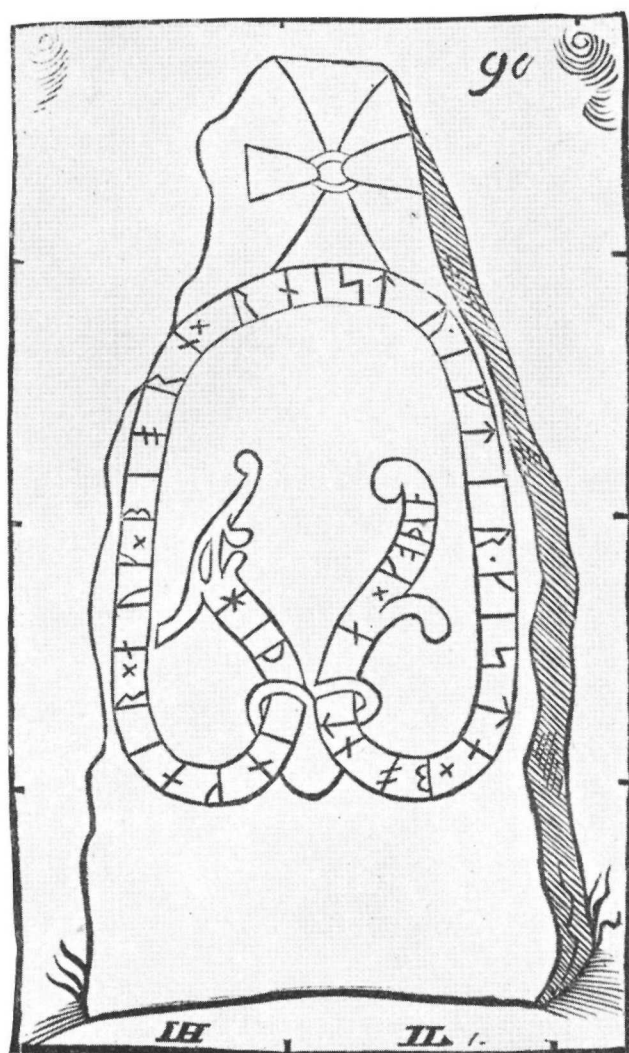

Fig. 40. U 641. Brunnsta bro, Yttergrans sn. Efter B 335.

fåfängt besvär för att få reda på den». Emellertid återfanns den vid plöjning på Storängen hösten 1905. Den flyttades till en liten holme i den numera uppodlade ängsmarken och restes där, nära fyndplatsen. Toppen var avslagen men alla delar voro i behåll. Stenen har ånyo lagats och rests år 1943.

Det är U 641, som avses med uppgiften i *Sverige, Geografisk, topografisk, statistisk beskrifning* 4 (1909), s. 860, att »på Vij ägor år 1905 en ny [runsten är] funnen».

Stenen står nu påfallande långt från närmaste gårdar. I äldre tid har här säkerligen gått en väg mellan Brunnsta i Övergrans sn och Brunna i Yttergrans sn. Över vattendraget mitt i den vidsträckta ängsmarken (»Ekilla å») har funnits en bro, och här vid Brunnsta bro har runstenen ursprungligen haft sin plats.

Ljusgrå granit av skiftande konsistens. Tvärs över stenen uppifrån nedåt går ett ljusare band av kvarts-kristaller. Höjd 2,05 m., bredd 0,93 m. Ytan är mycket ojämn och gropig. Där avflagringar ha skett, är den undre ytan rostbrun. Nedtill t. h. har ett litet stycke av ristningen flagrat av. Ristningen är i stort sett djup och tydlig, men ojämn.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter B 335):

hipinkair × **auk** [×] **biorn** × **raistu** × **eftir** × **kilt**[a ×] **bonta** × **kopa**[n]
 5 10 15 20 25 30 35 40

Hedingæirr ok Biorn raistu æftir Gilda(?), bonda goðan.

»Hedenger och Björn reste [stenen] efter Gilde(?), en god bonde.»

Till läsningen: Intet sk vid inskriftens början och slut. 2 i är icke stunget; icke heller 6 k. Övre delen av 8 i är avslagen. Hela namnet 1—9 **hipinkair** är fullt tydligt. Något sk efter 12 k kan ej säkert fastställas. Översta delen av bst i 16 r är avslagen. F. ö. är namnet fullt tydligt. 21 s har formen ꝥ. 24 e är tydligt stunget, med en bred och djup prick. Sk efter 28 r är otydligt. I det följande namnet äro runorna 29—30 **ki** och 32 **t** tydliga. 29 k är icke stunget. Mellan 30 i och 32 t är ett stycke av ytan bortslagen och avflagrad, varvid en runa har gått förlorad. I nedersta kanten av denna skada finnes en tämligen säker bst av ett l; linjen är rundad i botten och förefaller huggen. Möjligen finnes också spår av hst. Ett s här (B 335) förefaller omöjligt. Bistavarna i 32 t äro absolut säkra, även den vänstra. Mellan 32 t och 34 b har icke funnits plats för mer än en runa (jämte sk). Av 33 a (B 335) finnes numera endast hst:s nedre del i behåll. En svag fördjupning kan möjligen vara rest av bst; i så fall har denna varit ansatt långt ned på hst. Yttre delen av runslingan är förstörd genom en djup avflagring eller kanske snarare skada genom stöt. Namnet är sålunda numera defekt; vad man kan fastställa är 29—33 **kiltā**. Alla runorna i 34—38 **bonta** äro fullt tydliga; likaså sk efter 38 a. 39 k är säkert, även om bst är svag. Hst i 40 o är djup; övre bst är tydlig, den nedre osäker. 41 þ är tämligen säkert; bst är ansatt högt, varför runan liknar ett k. 42 a är tydligt; bst endast t. v. om hst. Hst i 43 n är tydlig, men ingen bst kan skönjas.

Hadorph och Leitz: 24 i, 29—33 **kista**, 42—43 **in**. — Brate: 24 e, 29—33 **ki-ta**, 42—43 **an**.

Vid Ekilla bro, omkring 1½ km. NÖ om Brunnsta bro, har stått en runsten (U 642) med i huvudsak samma inskrift. Det är endast det epitet, som har tillagts efter den dödes namn, som växlar: U 641 **bonta** × **kopan**, U 642 [fa]þur sint. De båda sönerna Hedenger och Björn ha låtit resa minnesvårdar över sin fader, »en god bonde», vid de båda vägar, som söderifrån förde upp mot Varpsundet och Övergran. Tyvärr är faderns namn skadat i båda inskrifterna. U 642 har dock tydligt **kil**. Det är uppenbart, att namnet icke kan ha varit vare sig *Gisli* eller *Kætill*. s i B 335 **kista** beror sannolikt på felaktig supplerings; stenen har troligen varit skadad som nu. Om man sammanställer U 641 **ki-ta** och U 642 **kil** ..., bör namnet ha varit (ack.) **kiltā**. Detta bör motsvara ett isl. fsv. *Gildi*. Ett sådant mansnamn är visserligen icke känt från några andra källor, men det är fullt tänkbart, ursprungligen ett tillnamn, formellt identiskt med appellativet *gildi*, m. 'gillebroder' (se U 379).

Karakteristiskt för runristaren synes vara, att han icke använder runan **r**: **eftir** U 641, 642. Efterleden i namnet 1—9 **hipinkair** är sålunda -*gæirr*, och namnet är *Hedingæirr* Hedenger, icke Hedenkar, såsom v. Friesen återger det. Namnet *Hedingæirr* är för övrigt icke känt från någon inskrift; icke heller från någon medeltida urkund. Sammansättningar med *Hedin*- som förled synas vara speciellt svenska.

642. Ekilla bro, Yttergrans sn. Nu vid Ekolsund, Husby-Sjutolfts sn.

Pl. 19.

Litteratur: B 332, L 46, D 1: 44. J. Bureus, Fa 6 s. 58 n:r 78 (Bureus' egen uppteckning), s. 182 n:r 86 (Rhezelius), Fa 5 n:r 152, Fa 1 s. 38; M. Aschaneus, Fb 18 s. 207; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta 2, bl. 221; O. Celsius, Svenska runstenar (Fm 60) 1, s. 458; R. Dybeck, Svenska runurkunder 2 (1857), s. 24, Reseberät-